

Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb (ACRh) Ysgol y Berllan Deg

*(wedi ei gyd-ysgrifennu gydag
ysgolion clwstwr Bro Eder)*

Datganiad gan y Corff Llywodraethol

Bydd y polisi hwn yn cael ei adolygu mewn dwy flynedd er mwyn sicrhau ei fod yn cydymffurfio gyda chanllawiau a rheoliadau Llywodraeth Cymru.

Wrth fabwysiadu'r polisi hwn, mae'r cyrff llywodraethol yng Nghlwtwr Bro Eder yn cydnabod y cyfrifoldeb i sicrhau bod y polisi yn cael ei weithredu'n effeithiol, bod gan ACRh adnoddau digonol ac yn cael ei gyflwyno yn drawsgwricwlaidd mewn dull ysgol gyfan a bod yr ysgol yn cyflawni ei rwymedigaeth gyfreithiol.

Datganiad Cychwynnol

Mae gan addysg cydberthynas a rhywioldeb rôl gadarnhaol a grymusol i'w chwarae yn addysg dysgwyr ac mae'n hanfodol wrth gefnogi dysgwyr i i gyflawni'r pedwar diben fel rhan o ddull gweithredu ysgol gyfan. Mae helpu dysgwyr i ffurfio a chynnal ystod o gydberthnasau, sydd i gyd yn seiliedig ar ymddiriedaeth a pharch ar y ddwy ochr, yn greiddiol i addysg cydberthynas a rhywioldeb. Mae'r cydberthnasau hyn yn hollbwysig er mwyn datblygu lles emosiynol, gwydnwch ac empathi. Mae dealltwriaeth o rywioldeb gyda phwyslais ar hawliau, iechyd, cydraddoldeb a thegwch yn grymuso dysgwyr i ddeall eu hunain, cymryd cyfrifoldeb am eu penderfyniadau a'u hymddygiadau eu hunain a ffurfio cydberthnasau sy'n gwbl gynhwysol, gan adlewyrchu [amrywiaeth](#) a hyrwyddo parch.

Mae'r Cod ACRh, Llywodraeth Cymru 2022 yn cynnwys y gofynion gorfodol. Mae'r addysgu a dysgu o fewn ein rhaglen ACRh Clwtwr yn cwmpasu'r elfennau gorfodol a amlinellir o fewn y Cod.

Mae'r clwtwr, felly, wedi cynllunio a datblygu rhaglen addysgu a dysgu ACRh Clwtwr cyfan sy'n gynhwysfawr, cynhwysol, addas i ddatblygiad plant ac sydd yn cydymffurfio gyda'r Cod. Mae'r polisi hwn yn manylu ein dull Clwtwr cyfan ACRh.

Mae ein Clwtwr yn cefnogi dysgwyr i ddatblygu gwybodaeth, sgiliau a gwerthoedd i ddeall sut mae cydberthnasau a rhywioldeb yn siapio ein bywyd a bywydau eraill. Bydd ein dysgwyr yn cael eu harfogi a'u grymuso i ofyn am gefnogaeth ar faterion sy'n gysylltiedig ag ACRh ac i eirioli ar ran eu hunain ac eraill.

Bydd y Clwtwr yn sicrhau bod ACRh wedi ei osod yng ngwerthoedd, hawliau a fframwaith moesol yr ysgol e.e. wrth ddangos parch i'r holl ddysgwyr, staff a'r gymuned ehangach, wrth ddathlu gwahaniaethau, adeiladu perthnasoedd iach a chynhwysol o amrywiaeth rhywiol. Bydd hwn bob amser yn cael ei ystyried yng nghyd-destun oedran y disgyblion ac yn briodol at oedran y disgyblion.

Mae'r polisi'n cwmpasu gweithdrefnau'r Clwtwr ar gyfer ACRh ac wedi ei gymeradwyo gan y Tîm Arwain ym mhob ysgol unigol ac wedi'i rannu gyda'r staff, llywodraethwyr, rhieni a dysgwyr.

Mae'r polisi wedi ei ddylanwadu gan y canllawiau cyfredol:

Llywodraeth Cymru

- [Canllawiau a'r Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb](#)
- [Curriculum for Wales Guidance](#)
- [Cadw Dysgwyr yn Ddiogel](#)

Llywodraeth y DU

- [Deddf Cydraddoldeb 2010](#)

Mae'r polisi hwn wedi ei greu wrth ystyried polisiau eraill gan gynnwys: Cyfrinachedd, Diogelu, Amddiffyn Plant a Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru 2015).

Hawl i eithrio

Mae ACRh yn ofyniad gorfodol o fewn y Cwricwlwm i Gymru 2022 i bob dysgwr o 3 i 16 oed. Mae'r Cod yn nodi nad oes hawl i ddysgwyr gael eu heithrio o unrhyw ran, nac o wersi neu ddarpariaeth eu hysgol o ACRh.

Dyma amserlen cyflwyno'r cwricwlwm ACRh o fewn Clwstwr Bro Edern

- 2022: ACRh yn orfodol yn ysgolion cynradd y Clwstwr
- 2022: ACRh yn orfodol ar gyfer dysgwyr Blwyddyn 7
- 2023: ACRh yn orfodol ar gyfer dysgwyr Blwyddyn 7 ac 8.
- 2024: ACRh yn orfodol gyfer dysgwyr Blwyddyn 7, 8 a 9.
- 2025: ACRh yn orfodol i ddysgwyr Blwyddyn 7, 8, 9 a 10.
- 2026: ACRh yn orfodol i bob dysgwr.

Dylunio cwricwlwm

Mae ein cwricwlwm ACRh yn cael ei gyflwyno drwy themâu trawsgwricwlaidd ac wedi ei gysylltu o fewn y chwe Maes Dysgu a Phrofiad yn ôl y galw. Mae hyn yn caniatáu bod dysgwyr yn gwneud cysylltiadau gyda beth a ddysgir yn ACRh a'r cwricwlwm ehangach, deall persbectif a dylanwadau hanesyddol, diwylliannol, daearyddol, corfforol, gwleidyddol, cymdeithasol a thechnolegol.

Mae cynnwys gorfodol y Cod ACRh wedi ei osod o fewn tri llinyn dysgu bras cysylltiol:

1. Cydberthnasau a hunaniaeth - Mae'r llinyn hwn yn canolbwyntio ar:

- yr amrywiaeth o gydberthnasau y mae pobl yn eu datblygu drwy gydol eu bywydau
- sut y gall ein cydberthnasau a'n rhywioldeb lywio ein hunaniaeth
- pwysigrwydd hawliau dynol wrth sicrhau cydberthnasau iach, diogel a boddhaus mewn cymdeithas gynhwysol.

2. Iechyd rhywiol a lles - mae'r llinyn hwn yn canolbwyntio ar:

- dysgu am y ffordd y mae pethau byw yn tyfu, yn atgenhedlu ac yn mynd drwy gylchred bywyd
- datblygu dealltwriaeth o'r corff dynol, gan gynnwys teimladau pobl am eu cyrff a'r ffordd y gall y teimladau hyn gael eu cynrychioli
- y materion iechyd sy'n gysylltiedig â chydberthnasau a rhywioldeb
- dealltwriaeth o'r ffordd y mae rhywioldeb ac iechyd rhywiol yn effeithio ar ein lles wrth ystyried yr ystod oedran o 3 i 16.

3. Grymuso, diogelwch a pharch - mae'r llinyn hwn yn canolbwyntio ar:

- hawliau dysgwyr i ddiogelwch ac amddiffyniad a rhyddid rhag niwed a gwahaniaethu
- sut a ble i gael gwybodaeth, help a chymorth
- sut i gefnogi ac eirioli dros hawliau, triniaeth deg a pharch i bawb.

Y themâu sydd wedi eu cysylltu o fewn y tri llinyn dysgu yw rhwng 3 ac 16 oed:

- **Cydberthnasau** - Bydd dysgwyr yn datblygu dealltwriaeth o sut i ffurfio a chynnal gwahanol fathau o gydberthnasau diogel, cydsyniol ac iach sy'n gwireddu eu dyheadau.
- **Hawliau a chydraddoldeb** - Bydd dysgwyr yn datblygu dealltwriaeth o'r ffordd y mae hawliau sy'n ymwneud â rhyw, rhywedd, rhywioldeb a chydberthnasau yn cyfrannu at ryddid, tegwch, urddas, lles a diogelwch pawb.
- **Rhyw, rhywedd a rhywioldeb** - Bydd dysgwyr yn datblygu dealltwriaeth o sut mae elfennau o hunaniaeth a phwy yw pobl fel unigolion, gan gynnwys amrywiaeth LHDTC+, eu rhyw, eu rhywedd a'u rhywioldeb, yn datblygu ac yn newid dros amser.
- **Cyrff a delwedd gorfforol** - Bydd dysgwyr yn datblygu dealltwriaeth o'r corff dynol a'r ffordd y mae'n newid dros amser, gan gynnwys y ffordd y mae pobl yn teimlo am eu cyrff, a'u galluedd a'u swyddogaethau rhywiol ac atgenhedlol.
- **Iechyd a lles rhywiol** - Bydd dysgwyr yn datblygu dealltwriaeth o rôl gadarnhaol rhywioldeb ym mywyd dynol a meithrin ymwybyddiaeth raddol o iechyd a lles rhywiol personol.
- **Trais, diogelwch a chymorth** - Bydd dysgwyr yn datblygu dealltwriaeth o natur gymdeithasol, emosiynol, corfforol a chyfreithiol o drais sy'n seiliedig ar rywedd a thrais rhywiol a'i effaith, gan gynnwys trais ar-lein.

Canllawiau Cwricwlwm i Gymru
2020, Llywodraeth Cymru

Mae pob llinyn addysgu a dysgu wedi eu rhannu'n dri chyfnod datblygu bras fel a ganlyn:

- **Cyfnod 1:** o 3 oed
- **Cyfnod 2:** o 7 oed
- **Cyfnod 3:** o 11 oed

Bydd arweinydd ACRh ysgolion y Clwstwr yn cyfathrebu gyda'i gilydd er mwyn sicrhau bod y datblygiadau'n addas ar gyfer ein dysgwyr a bod pontio effeithiol rhwng ysgolion y Clwstwr.

Mae'r cynllunio, addysgu, arfarnu a monitro rhaglen ACRh y Clwstwr yn cael ei ymgymryd gan athrawon ac arweinydd ACRh pob ysgol yn y Clwstwr.

Er mwyn sicrhau bod ein cwricwlwm ACRh ysgol gyfan yn ddatblygiadol addas ar gyfer ein dysgwyr yr ydym yn ystyried amrediad o ffactorau gan gynnwys:

- oed, gwybodaeth ac aeddfedrwydd y dysgwyr
- anghenion dysgu ychwanegol y dysgwyr
- anghenion cymdeithasol, corfforol, emosiynol a gwybyddol y dysgwyr
- ystyried gall anghenion dysgwyr o oedran tebyg amrywio

Ymgynghori gyda'r dysgwyr

Er mwyn cefnogi'r dysgwyr i wireddu'r Pedwar Diben o fewn y Cwricwlwm i Gymru, mae llais y dysgwr yn greiddiol i ddatblygu ein cwricwlwm ACRh.

Er mwyn sicrhau bod ein cwricwlwm ACRh yn cyrraedd anghenion y dysgwyr yr ydym yn darparu cyfleoedd iddynt roi eu barn ar bolisi, cynlluniau gwaith a chynnwys y gwersi ACRh yn y Clwstwr drwy ymgynghori gyda blwyddyn 5-13 bob dwy flynedd.

Rydym yn ymgynghori gyda'r dysgwyr yn barhaol ar ddiwedd gwersi, gweithgareddau a rhaglenni er mwyn sicrhau addasrwydd ein darpariaeth a bod ein hadnoddau a'r asiantaethau allanol yn berthnasol, yn ddatblygiadol addas, yn gynhwysol ac yn sensitif i anghenion ein dysgwyr. Byddwn yn gweithredu ar unrhyw argymhellion ac yn diwygio yn ôl y gofyn.

Darpariaeth ACRh y Clwstwr

Mae'r ddogfen hon yn manylu sut yr ydym yn rheoli, trefnu ac ymgorffori ACRh ar draws ein cwricwlwm clwstwr yn unol â Chamau Cynnydd y Cwricwlwm i Gymru a'r Cyfnod o fewn y Cod ACRh. Mae'r adnoddau a ddefnyddiwyd wedi eu dewis yn ôl eu haddasrwydd ac adolygir eu heffeithiolrwydd yn dilyn eu defnydd gan athrawon a'r arweinyddion ACRh yn y Clwstwr ac ymgynghori o ran llais y dysgwr.

Amgylchedd dysgu diogel

Bydd ysgolion y Clwstwr yn sicrhau amgylchedd addysgol diogel ar gyfer athrawon, staff a dysgwyr drwy sefydlu a chytuno ar gytundebau/rheolau dosbarth yr ysgol.

Byddwn yn sicrhau bod dysgwyr a staff yn ymwybodol o faterion cyfrinachedd a bydd prosesau diogelu'r ysgolion unigol yn cael eu dilyn. Petai unrhyw faterion yn codi, bydd polisiau'r ysgolion perthnasol yn cael eu dilyn, gan gynnwys nodi manylion ar systemau'r ysgol a'r sir. Gweler polisi diogelu'r ysgolion unigol.

Gwasanaethau cymorth iechyd a lles.

O fewn ein darpariaeth ACRh bydd y dysgwyr yn derbyn gwybodaeth am wasanaethau cefnogi iechyd a lles a sut i gael mynediad atynt, lle bo hynny'n briodol.

Ateb cwestiynau'r dysgwyr

Ein nod yw bod disgyblion yn cael eu hannog i ofyn cwestiynau am bob agwedd ar eu haddysg. Bydd y dysgwyr yn cael cyfleoedd i ofyn cwestiynau'n rheolaidd yn ystod sesiynau ACRh. Rydym yn ystyried cwestiynau fel arwydd gadarnhaol bod disgyblion yn ymgysylltu â'r hyn sy'n cael ei addysgu ac yn teimlo y gallant fynegi chwilfrydedd naturiol amdanynt eu hunain, eu cyrff a'u perthnasoedd ag eraill. Bydd y cwestiynau yn cael eu hateb yn sensitif ac mewn modd addas i ddatblygiad y dysgwyr.

Ni fydd disgwyl i aelodau o staff ateb pob cwestiwn os nad ydynt yn teimlo eu bod yn addas. Ni fydd disgwyl iddynt ateb unrhyw gwestiwn personol am eu hunain ac ni fyddant yn gofyn cwestiwn uniongyrchol personol a all wneud i'r naill na'r llall deimlo'n fregus. Ar adegau, bydd athrawon yn teimlo bod angen cyfeirio'r disgyblion at oedolyn arall, y rhiant fwy na thebyg, ac os digwydd hyn bydd athrawon yn ceisio rhoi gwybod i'r rhieni/gofalwyr gyda chaniatâd y plentyn, neu'n eu holi i weld a yw'r mater wedi cael sylw.

Gweithio gydag asiantaethau arbenigol allanol

Er mwyn ehangu a chyfoethogi ein darpariaeth ACRh, yn achlysurol bydd yr addysgu yn cael ei gefnogi gan asiantaethau allanol e.e. nyrs ysgol, gweithwyr iechyd proffesiynol, NSPCC ayb.

Bydd yr asiantaethau'n cael eu dewis yn ofalus a bydd arweinydd ACRh yn gwirio:

- Eu bod yn gymwys i siarad gyda phobl ifanc.
- Eu bod yn gweithio/wedi cofrestru gyda sefydliad/elusen gyfrifol.
- Bod eu cyfraniad yn cyd-fynd â nodau ac amcanion y cwricwlwm.
- Dilysrwydd eu statws Gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (GDG)
- Eu bod yn ymwybodol o unrhyw anghenion ychwanegol y dysgwyr.
- Bod aelod o staff yr ysgol yn bresennol drwy gydol y wers/gweithgaredd/cyflwyniad.

Datblygiad proffesiynol y staff

Mae ein Clwstwr yn adnabod bod Dysgu Proffesiynol yn allweddol ar gyfer gofynion ACRh o safon uchel. Mae'r Clwstwr yn ymrwymedig i hwyluso bod pob athro a staff cysylltiol yn derbyn hyfforddiant addas ACRh er mwyn sicrhau bod ein rhaglen ACRh ysgol gyfan yn effeithiol, yn cynnwys elfennau trawsgwricwlaidd, yn ddatblygiadol briodol ac yn bodloni anghenion ein disgyblion.

Bydd arweinydd ACRh yr ysgol yn cefnogi athrawon a staff cysylltiol i gael mynediad at ddysgu proffesiynol er mwyn datblygu hyder, gwybodaeth a'r sgiliau angenrheidiol ar gyfer ACRh.

Partneriaeth gyda rhieni/gofalwyr a'r gymuned leol

Mae'r Clwstwr yn cydnabod bod rhieni/gofalwyr yn hanfodol i lwyddiant y rhaglen ACRh. Mae'r polisi ACRh ar gael ar wefan yr ysgol. Bydd yr ysgol yn ymgynghori â rhieni am y rhaglen ACRh trwy bostio gwybodaeth ar wefan yr ysgol, cylchlythyron a chyfarfodydd rhieni.

Monitro a gwerthuso

Mae'r Pennaeth yn gyfrifol am ddirprwyo'r cyfrifoldeb am fonitro safonau dysgu ac addysgu ACRh.

Bydd y Pennaeth yn sicrhau bod canfyddiadau gwerthusiadau staff, rhieni a dysgwyr yn cyfrannu at broses hunanarfarnu'r ysgol ac at y prosesau adolygu polisi.

